

EESTI SAARTE KOGU MANIJAL toimunud üldkogu arutelu tulemid:

POLIITIKASOOVITUS

Teema: Saarelisuse sotsiaalse mõõtmise, kohaliku kaasatuse ja püsimisvõime tagamine riiklikes planeeringutes ning seadusandluses

1. Probleemipüstitus ja taust

- ✓ **Otsustusprotsesside kaugaleulatuvus ja kaasatuse vähenemine:** Viimaste haldusreformide ning seadusandlike muudatuste tagajärjel on nõrgenenud saarte kogukondade vahetu side kohalike omavalitsustega ja võimalus rääkida kaasa neid otseselt puudutavates otsustes. Väikesaarte seaduse muutmisega kaotati kohustus kooskõlastada saartega seotud planeeringuid ja transpordiühendusi, mis tekitab olulise riski saarte püsimisvõimele ning huvide kaitsmisele (V SaarS § 5(1) versioon, mis kehtis kuni 30.06.2026 <https://www.riigiteataja.ee/et/akt/106072023070> andis üldkogule kooskõlastamise pädevuse).
 - ✓ **Kogukondliku sotsiaalse infrastruktuuri alahindamine:** Üleriigilise planeerimise strateegiad ja avalike teenuste koondamine suurematesse tõmbekeskustesse eiravad sageli saarte kogukondlikku sotsiaalset infrastruktuuri, mis on piirkondliku kestlikkuse ja toimetuleku alus.
 - ✓ **Veetranspordi ja sadamate alaväärtustamine:** Riiklikes transpordiskeemides käsitletakse veetransporti ebapiisavalt, kuigi see on keskkonnahoidlikem ja ökonoomsem veo viis. Praegune süsteem diskrimineerib saarte ja rannikualade elanikke võrreldes mandri maanteetaristu kasutajatega.
-

2. Kesksed poliitikasoovitused otsustajatele

A. Väikesaarte seadusliku kaasärääkimisõiguse ja kooskõlastusnõude taastamine

- ✓ **Taastada väikesaarte seaduses kohustuslik kooskõlastamisnõue** kohalikele omavalitsustele ja riigiasutustele saari puudutavate planeeringute ning transpordiühenduste kavandamisel.
- ✓ **Kaasata saarte esinduskogud ja kohalikud kogukonnad** otsuste tegemise juurde juba algfaasis, et arvestada saarelisuse eripärasid ning kohapealseid kirjutamata reegleid.

B. Väikesadamate ja mereteede määratlemine avaliku transporditaristuna

- ✓ **Muuta väikesadamate ja mereteede kasutamine tasuta avalikuks transporditaristuks** analoogselt riiklike maanteedega, et lõpetada saarte ja rannikualade elanike liikumisvõimaluste ebavõrdne koormamine.
- ✓ **Väärtustada ja toetada veetransporti** kaubaveoks ning kohalikuks ühenduseks kui ökonoomsemat ja kliimasõbralikku alternatiivi.

- ✓ **Säilitada ja tugevdada regionaalseid lennujaamu (Pärnu, Kuressaare, Kärddla)** ning arvestada õhuruumi planeerimisel uute transporditehnoloogiatega (nt drooniliiklus) saarte kriisikindluse tagamiseks.

C. Kogukondliku vastutusvõime ja kodulähedaste põhiteenuste kaitse

- ✓ **Tunnustada saarte kogukondi sotsiaalse infrastruktuuri alusena**, kus toimib kõrge vastutustunne, üksteise märkamine ja isetoimimisvõime.
- ✓ **Tagada kodulähedaste põhiteenuste ja väikekoolide säilimine**, et vältida kogukondade lõhkumist ning toetada tasakaalustatumat asustusarengut.
- ✓ **Arvestada planeeringutes ("Eesti 2050") saarte vabatahtlike võrgustike** (nt vabatahtlik merepääste ja päästjad) rolliga kohaliku kriisikindluse ning julgeoleku tagamisel.

D. Kohaliku kasu tagamine mereala planeerimisel ja sinimajanduses

- ✓ **Võtta riiklikes poliitikates aluseks Euroopa Liidu saarte ja rannikukogukondade strateegia** ning Maailmamere õigusakt, mis seavad keskmesse mere ääres elavate inimeste heaolu ja merekultuuri hoidmise.
- ✓ **Kujundada meretuuleenergeetika ja sinimajanduse arendusmudelid selliselt**, et majanduslik kasu jõuaks realselt kohalike kogukondadeni töökohtade, hooldussadamate ja ettevõtlusvõimaluste näol, mitte pelgalt rahalise hüvitisena.